अगस्त्यो मैत्रावरुणिः।इन्द्रः । अनुष्टुप्, ६ त्रिष्टुप् ।

मत्सि नो वस्यइष्टय इन्द्रमिन्दो वृषा विश।

ऋघायमाण इन्वसि शत्रुमन्ति न विन्दसि॥ १.१७६.०१

इन्दो- शुष्कहृदयक्लेदनकर रस। नः- अस्माकम्। वस्यइष्टये- वृत्तिस्तम्भैषणायै। इन्द्रम्- ईशनशीलम्। मत्सि- मादय। वृषा- वर्षकः सन्। विश- प्रविश। ऋघायमाणः- शत्रूणां हिंसकः सन्। इन्वसि- व्याप्नोषि। अन्ति- अन्तिके। शत्रुं न विन्दसि। शत्रवः पलायिता इति भावः। अथवा परमार्थतया भवतः शत्रव एव न सन्तीति भावः ॥१॥

तस्मिन्ना वेशया गिरो य एकश्चर्षणीनाम्। अनु स्वधा यमुप्यते यवं न चर्कृषद्वृषा॥ १.१७६.०२

गिरः- मन्त्रान्। तस्मिन्- इन्द्रे। आ वेशय- प्रवेशय। यः। एकः। चर्षणीनाम्- दर्शनानामाश्रयः। वृषा- वर्षकः। यम्। अनु। स्वधा- अन्नं स्वधारणेत्याध्यात्मिके। उप्यते। यः। वृषः- वृष्टिदः सन्। यवं न- धान्यादिकं च। चर्कृषत्- अङ्कुरयति ॥२॥

यस्य विश्वानि हस्तयोः पञ्च क्षितीनां वसु।

स्पाशयस्व यो अस्मध्रुग्दिव्येवाशनिर्जहि॥ १.१७६.०३

यस्य। हस्तयोः- भुजयोः। विश्वानि- सर्वाः। पञ्च क्षितीनाम्। वसु- सम्पदः। वसन्ति। यः। दिव्या इव अशनिः। तादृशस्त्वम्। अस्मध्रुक्- अस्माकमन्तरायम्। स्पाशयस्व- बाधस्व। जहि- जयं प्राप्नुहि ॥३॥

Dr Ranganji

WEBOLIM

असुन्वन्तं समं जहि दूणाशं यो न ते मयः।

अस्मभ्यमस्य वेदनं दद्धि सूरिश्चिदोहते॥ १.१७६.०४

समम्- एकोद्योगेन। यः- यत्। ते- तव। न मयः- सुखकरं न भवति तत्। असुन्वन्तम्- रसानिष्पादकम्। दूणाशम्- दुःखेन नाशनीयमस्मद्भावनम्। जहि। अस्य- सोमस्य रसस्य। वेदनम्- अनुभवम्। अस्मभ्यम्- नः। दद्धि- देहि। सूरिश्चित्- तदनुभवयुक्त एव। ओहते- तद्धारयितुं शक्तः ॥४॥

आवो यस्य द्विबर्हसोऽर्केषु सानुषगसत्।

आजाविन्द्रस्येन्दो प्रावो वाजेषु वाजिनम्॥ १.१७६.०५

यस्य। द्विबर्हसः- अभ्युदयनिःश्रेयसभूतधर्मस्य। अर्केषु- मन्त्रेषु। सानुषक्- सानुषङ्गः सन्। असत्- सततम्। आवः- रक्षसि। इन्दो- शुष्कहृदयक्लेदनरस। आजौ- वृत्रैर्जनितयुद्धे। इन्द्रस्य- परमेश्वरस्य। वाजेषु- गतिषु। वाजिनम्- इन्द्राश्वं प्राणम्। प्रावः- प्रकर्षेण रक्षसि ॥५॥

यथा पूर्वेभ्यो जरितृभ्य इन्द्र मय इवापो न तृष्यते बभूथ।

तामनु त्वा निविदं जोहवीमि विद्यामेषं वृजनं जीरदानुम्॥ १.१७६.०६

पूर्वं व्याख्यातम् ॥६॥

Dr. Rangani

WEBOLIM